

NAŠA SLOGA

POUČNI, GOSPODARSKI I POLITIČNI LIST.

„Slogom rastu male stvari, a nezloga sve poltvori“ Nar. Pol.

Preplata s poštarinom stoji 2 for., a soljake samo 1 for. za cijelu godinu. Razmjerno 1 for., a soljake 50 novč. za pol godinu. Izvan Carovine više poštarina. Odlje se najče najmanje 8 soljaka to su voljni, da im list šalju svako uopće pod jednim zarjekom i timom, davati dno za 70 novč. na godinu svakom. Novci se šalju kroz postarsku Naznačnica. Ime, prezime i najbližu Poštu valja jasno označiti. Komu List nedođe na vrijeme, neka to javi odpravništvo u otvorenu pismu, za koje se naplaća nikakva poštarina, napisar izvana Reklamacija. Tko list žima i diži, ako je pošten, to ga i plaća.

Izlazi svaki 1. i 16. dan mjeseca.

UREDNIŠTVO I ODPRVNIŠTVO

nalaza se

Tipografija Filii di G. Amati, via della Zonta, N. 7.

Pisma se šalju platjone poštarino. Vlasti, dopisi i drugi spisi štampaju se li u cijelosti li u izdanku, naimo prama brojaj rielnosti i smieru oroga lista. Ne podpisani se dopisi neupotrebljivi. Osobna naposlaju i čisto sukraino stvari nanažao mjesla u ovom listu. Priobna se pisma iskaju pa 6 novč. svaki redak. Oglasi od 6 redakha stoji 60 novč., a svaki redak surišo 6 novčah; li u slučaju opotovanja pa što se pogodilo oglasnik i odpravništvo. Dupli se novcaaju. Uredništvo i odpravništvo, osim izvaurodnih slučajerah, ne doplaćuju, nego pitam stoje Listnice.

Interpelacija

zastupnika na carovinskom vieću Dr. Vitezica i drugoval na njegovu prouzvišenost g. ministra-pradsjednika grofa Taaffe-a:

„Noko u Milanu kod Trevesa na talijanskom jeziku tiskano pismo hje nedavno postom iz Praga, Innsbruka i Trsta pod „couvert“ poslano njekojoj gospodi zastupnikom na carovinskom vieću u Beč kao što u većem broju exemplarah drugim osobam u Istri.

Medjutim hudo isto pismo i od više novinali svijetu priobčeno. Polag ovoga tiskopisa, koji se u exemplaru prilaza, tajni odbor u Poreču podlaže na temelju statuta predsjedništva akcionoga odbora juličkih Alpa (Comitato d'azione delle Alpi Giulie) izvješće u Kastvu Liburnija boravešega člana Cudera na znanje i odluku (tako u tiskopisu).

Izvješće ho, ako se istovjetnost njegova potvrdi, sastavljeno u doba, kad Cuder kao delegirana osoba od zemaljskoga istarskoga odbora boravio kod obćine Kastav, da opravi njekoje mu povjerenne poslove, to koje izvješće ho prvobitno upravljeno na ravnatelj računarskoga odiela napomenutoga zemaljskoga odbora.

U ovom izvješću predlažu se poprimiti se imajuće mjere, da se slavenski elemenat u Istri izkorieni a talijanski da se ojača i učvrsti.

Na najčeži način se otkrivljuju istarski Hrvati i slavenski sa cijeli nared ubacuju tu najgrubijim psorvanjem i urvedam.

Štjanje nesloga među Slavene ono zemlje naradja se kao najbolje sredstvo, da se postigne od talijanske strane žudjeni cilj — najmu potlačenje hrvatskoga elementa u Istri to se u svrhu predlažu slhodni koraci poduzet se innjući kod obćinah Kastav, Vepriac i Lovran.

Voloski kotar se tu opisuje kao glavno ogujšte slavenskoga žirinja u Istri: ovo ogujšte valja najprije uništiti, istodobno pako i na slavensko pučanstvo s ove strane Učke ostro paziti.

„A danns pruža se staza“, tako je u listu po točnom pravdu, „da se postigne prva namjera. Sva zavisi o nominalsanju to službe se zaslijeponošću današnjeg vlade moći se je okoristiti okolnostmi do svake mogućeg skrajnosti.“

Zemaljski je istarski odbor, pošto mu hje poznat sadržaj na ravnateljja svojega računarskoga odiela upravljena pisma, Cudera iz Kastva odazvao, nije sa pako znaeo odmah — nakon što ga je sa službe dignuo — preporučiti obćini, da ga zadržji u službi obćine, pošto je ovaj (Cuder), kao što se čita u tom juninom dopisu, tečajom svojega boravka u Kastvu pokazao osobiti interes za onu obćinu. (1)

Iz protokola sjednice zemaljskoga odbora od 24. maja 1880 sledi, da jo Cudera, nakon što je bio iz Kastva opozvan, podieljena iz zemaljskoga fonda remuneracija u iznosu od for. 200 za njegovo službovanje u Kastvu.

Obzirom, što su se u tom tiskopisu za postignuće označenoga cilja navedene mjere pod egidom javnoga autoriteta dielom izvele, dielom imale se na skoro izvesti:

Obzirom, što rečena mjere zasiecaju u državljanska prava istarskih Hrvata, to što njekoje sačinjavaju težku povriedu prava, kao što n. p. oprost (skinuće tereta) brodovlastnikah i pomorskih kapotalnah od obćinskih nametakah u Lovranu i preterećenje ladanjskoga pučanstva sa porezi, i druga tlačenja;

Obzirom konačno, što je napomenuto pismo radi svojega pravo i čast vriedjajućega sadržaja moralo prouzročiti med istarskim Hrvati najveći nemir i ogorčenost i zbilja probudilo:

Obzirom, na sve ovo pitaju podpisani

njeg. prouzvišenost g. ministra — prodejednika:

Jeli je bio visokoj vladi sadržaj priložena „tiskopisa“ voš poznat to jeli jo ona u stanju, dati pobližu obavijost o zapitanom predmetu i o kornelch od nje možda voš poduzatih?

Beč 14. marča 1881.

- Dr. Dinko Vitezic — M. Harman — Dr. Vošnjak — V. Pfalfer — Nahberg — Obreza — Dr. Tonkli, Zellberger — Zohmayer — Nounmayer — Ruf — Oberndorfer — Dr. Oolz — Frischel — M. Havelka — Dr. Trojan — Karl Adamek — V. Krojci — J. Sula — Dr. Gabler — J. Kvičala — Vorel — Dr. Fuchs — Thurnher — Klun — Bulat — Dr. Rondić — Pozza — Šupuk — Fischer — Boroli — Dolbhamer.

Sledi ovaj interpelaciji priloženi tiskopis i to — hnduće smo sa više stranah zamoljeni — u originalu na talijanskom jeziku, da ga uzmognu i najvisti hrvatskomu jeziku proistati, zatim u točnom hrvatskom prevodu:

Alla Spettabile Presidenza del Comitato d'azione delle Alpi Giulie.

A sensi dello statuto si ha l'onore d'invitare in copia il rapporto concernente suggerimenti da attivarsi per la soppressione dell'azione slava in Istria o rinverimento del partito italiano per informazione e decisione.

Il Comitato segreto.

Franco 5 Marzo 1880.

Stimattissimo Signor Direttore!

Abuso della di Lei bontà e pazienza, indirizzandole questa mia, che gli al suo principio non mi perito dichiarare lunghissima.

Sul modo di esaurimento della mia missione in Lovrana, come pure sullo stato in cui trovai quel Comune riferiti nel mio rapporto 15 corr. N.ro 19, che Le sarà noto, essendomi io permesso inline dello stesso di avanzare un progetto, che, amo sporare, Le vorrà sottoposto per esame o riferita.

Nella fiducia che non Le sarebbe per riuscire discaro di conoscere quale sia il punto di vista, che mi spinse a formulare tale proposta, mi permetto parteciparle ritenere io l'adozione come conveniente ed opportuna non solo per motivi economici-amministrativi, che in prima linea e dinanzi alla popolazione ed al governo la giustificano, ma anche per motivi politici.

Difatti, qualora non si voglia farsi illusione, devonsi pur troppo convenire che la propaganda slavo-croata procede attivamente nella provincia, avvalendosi del pulpito, del confessionale, di analoghi giornali e più che tutto dell'ignoranza, dominante fra la popolazione delle campagne.

Tale agitazione tende a fare dell'Istria una provincia di uno stato slavo di là da venire, ma che fra tutte le possibilità potrebbe anche formarsi prima di quello che si crede, considerato dall'una parte il risveglio nazionale, manifestatesi fra tutti gli slavi d'Europa, e tenuto conto della circostanza che il partito clericale ed eucaristista appoggia con tutto le sue forze, che non sono poche nè disprezzabili, tale risveglio, col progetto che giovarsi a proprio profitto, idologgiando il noto, ma fortunatamente in pratica inefficace, nella speranza che a mezzo degli slavi tutti

abbiano a divenire russi, a maggior gloria delle chiavi e del bastone.

Ora di fronte, a tale effarvescenza degli slavi, cosa fa l'elemento italiano onde prevenirlo, o meglio onde far fronte all'imminente procella?

Nulla, pur troppo, cullandosi nella fiducia

dei passati successi o guardando con fiducia al Monte Maggiore, che viene ritenuto sufficiente propugnacolo all'italianità dell'Istria! Ma i passati successi si basarono sopra condizioni o cessate, quando ora facile annientare le voluttà di qualche prete, di qualche pubblico funzionario, perchè lo slavo dalla provincia non veniva accitato da comprovinciali slavi, forniti di cognizioni pratiche ed avanti una posizione sociale, essendo che pel sistema di obnazione allora vigente, gli slavi, che si dedicavano allo studio, venivano italiani o posti quindi fuori di contatto coll'elemento agitato slavo, esistente fuori di provincia, la cui idee o principi non venivano accettati perchè non conosciuti o meno ancora compresi.

Oggi giorno però lo slavo è divenuto pur esso possidente; ha avuto tempo di pagare i debiti, incontrati venti, trenta anni fa per l'acquisto dei terreni che possiede; — ha suolo slavo, dove per la maggior parte prete o stranieri agitatori slavi imberbono dei loro principi la gioventù, la quale, coll'entusiasmo a lei naturale li diffonde quindi fra i membri della propria famiglia, fra i popri vicini, fra gli abitanti dello stesso villaggio, i quali ascoltano con meraviglia, soddisfazione di campanile e convincimento il compatriotta Cicerone in fieri, il quale col coraggio dell'inesperienza, di una maza coltura mal digerita e della propria nullità, non cessa di ripetere su tutti i tuoni all'elemento italiano un Quid similo del famoso Usque tandem; — oggidì lo slavo per pochi soldi ha e legge giornali slavi; — oggidì lo slavo è divenuto elettore, possiedendo nello campagna un imponente forza numerica; — ed in fine ha in mano quell'arma a due tagli, che si chiama autonomia comunale, che può e comincia anche a venir sfruttata come potente leva di agitazione e che inconcussa a servizio e sempre più servirà a proaccacciare agli slavi i necessari mezzi pecuniari, a carico di tutti i contribuenti.

Ed anche il Monte Maggiore, quantunque non abbia cambiato di posto, non è più oggi giorno una barriera all'invasione dello slavismo, perchè, sia nei distretti di Pisino e Capodistria, come in quelli di Paronza e Pola, lo slavismo ha proseliti, non ancora ma quasi andati come gli slavi del distretto di Volosca, il quale è la base ed il focolare di tutto lo slavismo istriano.

Gli è ora anzitutto questa base che bisogna sottominare, gli è questo focolare, che bisogna demolire, non ommettendo però nel frattempo di sorvegliare la popolazione slava, esistente al di là del Monte Maggiore.

Ed attualmente si è sulla strada di raggiungere il primo scopo; tutto sta nel ristarsi, e giovandosi dell'attuale accieccamento del governo, approfittare delle circostanze fino agli estremi limiti del possibile. Intendo parlare della divisione del Comune di Castua in tre o quattro Pedestarie, come richiesta dalle note due suppliche.

In proposito anzi da parte autorevole venni a risapere che la Luogotenenza è decisa a procedere in qualsiasi modo a tale divisione, o che in tal senso si rivolgerà alla Giunta proponendo contemporaneamente per l'intanto che alla Dieta provinciale sia sottoposto per l'approvazione un progetto di legge riguardante una modificazione del §. 96 Reg. Com., eventualmente nel senso del §. 20 della legge provinciale 28 Settembre 1875.

Decisa ormai la divisione, bisogna ritirare il maggior utile possibile, perchè fra le nuove Pedestarie si accenda un germe di discordia tale da renderle nemiche l'un dell'altra, di modo che lo spirito di solidarietà, oggi esistente, non possa più risorgere.

Il raggiungimento di tale scopo io pro-

sumo di averlo facilitato ed in certo modo preparato col rapporto podstarilo 5 corr. N.ro 198 e coll'avv. anteriormente ispirata dai Castuani l'idea di acquistare il Castello, dal quale acquisto mi riprometto due cose.

Anzi tutto acquistato una volta il castello ed erottovi il nuovo edificio scolastico, viene impossibilitata la realizzazione dell'idea vaghgiugginata dal Dobrilla e compagnia bella, riguardo alla fondazione in Castua di un seminario, semenzaio di nazione e slavismo, da erigeri con minima spesa sopra la nuova scuola, qualora quest'ultima venisse costruita in altra situazione sopra un piano già esistente, in base al quale la pianta dell'edificio sarebbe vastissima, circa 900 metri quadrati, dovendo il pianterreno comprendere tutte le stanze scolastiche per maschi e femmine, sala di disegno o di lavoro e stanza di confidenza o di biblioteca.

D'altra parte in tal modo si vorrebbe a costituire in Castua un capitale morto di circa fior. 30.000, che nella ripartizione del patrimonio verrebbe aggiudicato a Castua, invece di altrettanto parte di corrispondente di bosco.

Lo stesso dicasi della progettata strada verso Luzina, per la quale furono richiesti f. 4000, importo che rimarrà eternamente infruttifero, perchè in bosco Luzina, come da secoli, verrà pur sempre usufruito unicamente dai comunisti, senza portar utile al Comune. In tal modo Castua vorrebbe a ricevere in gran parte capitali infruttiferi e quasi passivi, mentre Rukavac, non minimo dispendio di compensazione, rimarrebbe proprietaria del bosco di Lissina, l'unica proprietà rustica, che offre qualche utile. Donde motivi di malumori, eterna discordia e la fonte di perenni inevitabili liti, che indeboliranno e probabilmente condurranno a sicura rovina finanziaria gli attuali antesignani dello slavismo, in specie poi la città di Castua, nido degli intrasigenti.

Constataci ora non essere la giunta disposta ad accendere il mutuo richiesto, considerando l'oggetto forse sotto un altro punto di vista, interesse la di Lei compiacenza a voler supplicare i Signi Capitano e vice-capitano distrettuale affinché lo concedano in ogni modo, se non dai fondi esistenti dal deliberato fondo di riserva, facendo le viste di cedere alle ragioni, esposte in proposito dal Capitano distrettuale, che nel suo rapporto informativo appoggerà la domanda del Comune (di cui però non presente la conseguenza), anche per motivi di opportunità attuale, che a lor volta non sono disprezzabili, potendosi ottenere colla pronta esecuzione di lavori pubblici, che la popolazione, già titubante, abbandonò e ripudiò definitivamente, il locale partito di agitazione; il quale, sta bene saperlo, non ha ancor preso salde radici, che forse neppur mai avrebbe messe, se non le si avesse lasciato solo padrone del campo.

In tal modo, senza che Governo ed altri ne abbia sentore, confondendo anzi con inalterato atto di finta generosità i capi partito slavi e ponendosi in istato di ricacciare al Vitezic in gola il noto suo fervorino, si inizierebbe la sicura prossima dissoluzione e rovina del partito slavo, o Castua sarebbe servita come si moria.

Contemporaneamente poi si potrebbe preparare il terreno a che Vepriac non divenga a sua volta il focolare dell'agitazione, come è a prevedersi, essendo il nuovo parroco *) nativo Castuano, uno slavo sfegantato ed ogni giorno il più astuto, intelligente ed intraprendente del partito. Attualmente non conosco però a sufficienza le condizioni di quella Pedestaria, per cui desidero di avere occasione di farne uno studio speciale, bastandomi a

*) Don Vincenzo Zanich.

tale scopo il tempo impiegato a Lovran e forse meno. Motivo di colla delegarmi credo non mancherà; qualora già non v' esistesse per non aver quella Podestaria avanzato il Conto di previsione a sensi della Circolare di Giugno 1878 N.ro 3002, sarà mia cura di provvedere che il Capitano distrettuale istesso ne fornisca sufficiente appiglio.

In quanto a Lovrana, il partito slavo non è ancor forte abbastanza; mi manca però direntarlo, qualora indirettamente non si appoggi l'elemento italiano, abitante la costa, che bisegua tenersi affezionato, al quale scopo anche compilai in modo il preventivo di Lovrana da esonerare gli armatori e capitani mercantili dal pagamento di addizionali comunali, aggravando d'altra parte i villici con tasse e misure, le quali dostramente applicate non possono fallire il loro scopo di dare, con mani e piedi legati in arbitrio degli abitanti della costa quelli della montagna, costretti, a ricorrere per mutui ai primi, onde soddisfare gl'imposti obblighi di pagamento.

Raccomando quindi la proposta misura di delegare presso quella Podestaria col titolo di assistente giunta tale il Marjanović, per l'euergico esaurimento del conto preventivo e per ottenere l'allontanamento dell'attuale segretario, intrigante, creatura venduta dello Sterk e consorti. — Il Marjanović, slavo di nascita e di sentimenti, quantunque nonico irconciliabile del partito d'agitazione, non potrà suscitare la diffidenza del partito slavo, attivo, intelligente e puntuale nell'esaurimento degli ordini ricevuti, senza però abbastanza capacità per poter da solo concepire un'idea d'iniziativa, riescirà sotto la mia direzione, senza che egli ed altri se n'abbia ad accorgere, un'addatto e malleabile strumento, poichè nutro fiducia che si vorrà porlo sotto l'immediata mia sorveglianza, offrendomi così occasione, senza che appaia, di poter sorvegliare anche in quel Comune l'affaccendarsi del partito slavo.

Raggiunto per tal modo lo scopo nel distretto di Volosca, la sorveglianza negli altri distretti riesce facile, mediante i propositi delegati contabili giuntali, colle quali istituzioni se anche altro non si ottenesse che impedire agli slavi di impiegare i redditi dei comuni per iscopi di partito, si avrebbe già molto guadagnato.

È universalmente noto il carattere degli slavi, interessato, avido di illeciti lucri e contemporaneamente faccioso ed avaro. Togliamolo loro il mezzo di poter aver denaro dai comuni ed il partito slavo dell'Istria sarà in breve tempo disorganizzato, poichè difficilmente e se anche per qualche tempo non mai però a lungo, gli slavi acconsentiranno di contribuire del proprio i mezzi pecuniari, indispensabili a poter continuare a tener viva l'agitazione slavista.

E così sia!
Mi compiacete se, da due anni ridotto ad automi, mi permissi una volta di sentirmi uomo e patriotta, ed in questa occasione di averla fatta vittima di tale risveglio, obbligandola a leggere la mia lunga cacografia e di sopra più interessarla a farne come ai signori della Giunta, che prego di riverire in mio nome.

Ed in prova di compatimento voglia accettare per se e famiglia, i più cordiali e rispettosi saluti da parte della mia famiglia, nonché di quella del Tappier, come pure del di Lei
devotissimo Cuder.

Castua, 22 febbraio 1880.

«Costatomi preside della azione del partito slavo di Istria»
Poreč 5. ožujka 1880.

Tajni odbor.
Il senso della statuta èst je priposlani u prepisu izvešće o načinu, kako bi se uništilo hrvatsku akciju u Istri i ojačalo stranku talijansku, da se obavješite i odlučite.
Voleštavani gospodine ravnatelju!
Zlorabeć možda Vašu dohrotu i strpljivost, upravljam Vam ovo moje pismo bez zamjere ako je nešto i predugo.

O načinu, kako izvršiti svoju misiju u Lovranu, to o stanju, u kojem nalazi ovaj obćina rekon jur u izvješću od 15. t. mj. broj 19, koje će Vam biti poznato, pošto sam se uslobodio na konen istog predložiti osnovu, koja nadam se biti će Vam predložena na izpitano i izvršena.

U nadi da Vam neće biti žao upoznati stanovište, koje mo ponukalo formulirati svoj predlog, uslobadjan se saobštiti Vam da sam traunat privat istog koristan i shodnim s razlogah ne sumo ekonomično i administrativni, koji ga na prvom mjestu preporučuju, i pred pućanstvom i pred vladom, nego također s razlogah političkih.

I žbiljn, ne treba se varati, jer žalibože mora se priznati da propaganda slavono-hrvatska napreduje vrlo uspješno u pokrajini sa

predikaciona, izvovjedaonica, analognim historii, a preko svega noznanjem pućanstva na ladanju.

Takva agitacija namjerava učiniti Istru pokrajinom država, koja mora stopram doći, na koja bi se modju ostalimi vjrojavnostimi mogla složiti i prije nego što se misli obzirno s jedne strane na narodno budjenje, i držav na onu okolnost da klerikalna i obškarantistična stranka podržaja svini mogućimi silami, vridnimu uvražanja, to probudjanje namjorom da se okoristi, obžavajuć poznat, nu sročom u praksi neizvršiv, aksiom: «o tutti russi o tutti rossi», u nadi da sradstvom Slavonah svi moraju postati Rasi, a sve na veću slavu robstva i kmeta.

Sad se pita što radi talijanski element, u oči tog kipenja na slavenskoj strani da protate ili bolje rekud sustogne provajajuću oluju?

Ništa. Žalibože! Počiva na prošlih uspjehih i gloda pouzdanjem na Vučku, koja smatra dovoljnimi branikom talijanštino u Istri.

Nu prošli uspjesi temelje se na jur stalih okolnostih, kadno bijašo laliko strati pobolnost kojeg popa ili kojeg javnog službenika, jer onda nobijašo kao danas budjenja od strane sinovah pokrajine imajućih praktičnog znanja i društvenu poziciju s razloga, što polag tadašnjeg sistema odgojvanja Hrvat koji su se nauči poverljivati, bi se talijanizirali te postavljeno izvan svakog doticaja sa agitatornim slavenskim elementom, nalazimo se izvan pokrajine, kojih ideje i načala nlan bila primljena jer nepoznata a još manje shvaćena.

Danas je i Hrvat postao posjednikom, imno je vremena kad platiti svoje dugove udijeno pred dvadeset ili trideset godinah za nabavu zemljišta što ga danas posjeduju; — imna hrvatskih skolah, u kojih većim dijelom popovi ili tuđji slavenski agitatori uljavaju svoju načela mladeži, koja ih prirodijomim joj uzhitom širi modju članova svoje obćinje, među svojimi susjedii, među stanovnici istog sela, koji zaudjenjem, zadovoljstvom i osvjeđenjem slabašu svojoj smotašbeniku, «Cicrona in flori», koj noizkusnom sročanošću i neznatnim znanjem neprestaje u svih glasovih dokivati talijanškoum elementu nekakav Quid, silčan poznatomu Ueque tandem; — danas si Hrvat za koji novčić pribavi i čita hrvatske listove; danas je Hrvat postao biračom to ima nu ladanju odlučujuću broju silu; — a napokon posjeduje oružje, koje na dvostrano reže, i što no se zove obćinskom autonomijom, koja može i počinna biti uporabljena kao moćna poluga agitacije, to koja počinna i sve će više služiti Hrvatima za postignuće potrebnih im novćanih sredstavah na siotu svih plaćajućih.

A i Vučka, akoprem nije promjenila svoj položaja nije više branik proti provajajućem hrvatsku jer budi u kotarih Pazin i Koprca, budi u onih Poreču i Pulja hrvatsko imna pripadnikah, ako i no toliko, nu skoro tako smjelih kao u kotaru Volovskom, koj je tomajem i ognjištem svog istarskog hrvata. Treba prije svega podrovnati taj temelj; treba to ognjište sručiti, ne propustajući u isto doba paziti na hrvatsko pućanstvo, obitavajuća s onu stranu Vučke.

A danas pruža se staza za postignuće prvo namjere; sve zavisi o ne malnaksnu, te služuje se sadanjem zastupljenošću vlade, okoristi se je moći okolnostim do svake magode skrajnosti. Mislim govoriti o dielenju Kastavke obćine na tri ili četiri «podobćine (podestarie), kako bijašo zamoljeno u poznatih dvinih molbuh.

Dapače sa njarodavne strane doznah da se Namjereništvu odlučio predznati na budi koj način te dielenja, i da će se u tom smislu obratiti na Juntu predloživ istodobno da bude pokrajinskomu saboru predloženo na odobrenje zakonska osnova sadržavajuća promjenu § 96 obć. reda, eventualno u smislu § 20 pokrajinskog zakona od 28. rujna 1875.

Pošto je dakle usvojeno podiolenje treba od toga erpiti svaku moguću korist, da se među novimi podobćinama (podestarijami) baci klica nesloge koja bi ih među sobom poravnala, tako da se duh današnje uzajamno sloge nemože više povratiti.

Predmjevam da sam postignuće tog cilja otkvašo i na njeki način pripravio namičkim izvješćom od 5. tek. m. br. 198 i timelito sam modju obćinari Kastva pobudio ideju nabavljanja Kaštele, od koje nabave nadam se dvin stvarim.

Prije svega nabavi Kaštel i podignu novu školsku zgradu biva onemogućena ideja omiljela Dobrili i druztvu u pogledu podignuća u Kastvu sjemeništa, tog gnuzda narodnosti i hrvatsva, koje bi se imalo malim troškom sagraditi na novoj školi, kad bi se posljednja gradila na drugom položaju na tomolju jur obavješuje osnova, po kojoj bi podloga bila vrlo obširna, skoro 300 četvornih

metarah, pošto bi prizemlje moralo obuhvatiti sve školske dvorane za mužkarce i ženske, dvorane za risanje i radnju to sobo školskog vieća i kućnice.

S druge strane na taj bi se način ustanovila u Kastvu mrtva glavica po prilici od 30.000 for. koja bi kod dielenja imetka bila dopitana Kastvu, mjesto tolikog diela šume.

Isto bi rečeno o projektiranoj casti proma Lužini, za koju bje zamoljeno 4000 f. glavice, koja nikada neće nositi kamatah, jer dobro Lužina, od pamtiavieka, biti će uvijek uživano od samih obćinarah, bez ikakve koristi za obćinu. Na taj bi način Kasiny dobio većim dielom glavnicah, koje nenosa kamatah i skoro bi ruko pasivnih, dočim bi Rukavao noznatnim troškom preboja, ostao vlastnikom šume Lisina, jedino poljko dobro koje dajo nekakvu korist, i eto razloga nespoznanjanju, viećnog neslogi to izvoru vikovitim i neizbježivim pravdam, koje će ostabiti i vjrojatno dovesti do sjegurne financijalne propasti sadnjog borioco hrvatsva, a napose grad Kastav, gnuzdo intrasigantah.

Znaću da Junta nije voljna dozvoliti zamoljeni zajam shvaćajuć ga možda sdrugog gledišta, umoljavan Vašu dohrotu da izvolite zamoliti gg. kapetana i podkapetana kotarskog (zemaljskog?), da zajam svakako dozvole, ako no iz obstojećih glavnicah, to bar iz pridružno zaklade pridružujuć se tobože razlogom, u tom pogledu nvidnomim po kapetanu, koj će u svojem izvješću preporučiti molbu obćini (dijih posledieah ali nepozna), a to i s razloga sadnjog oportuniteta, koji su također vridni uvražanja, jer bi se skoro izvršenjem javnih radnjah moglo postići, da pućanstvo, jer nastalo, napisati i definitivno odbije mjestnu stranku agitacije; koja sročom nalna jošo stalnog temelja, i koja ga nobi bita nikad ni potražiti da se je nije pustilo da sama gospodari.

Na taj način bi se bez da vlada ili tke drugi najjuši, zastupilo noobektivnom i pridijnomom volikodnušošču glava hrvatska stranke i postnoviv so u položaj ugušiti u Viteziu poznati njegov plamteći žar, zapošto bi i brzo i stalno razpršeno i propast hrvatske stranke, a Kastav bi tim dobio ono što ga ide. U isto doba bi se pripravilo tje da Vepriac nepostano u svojo vreme ogjnjistom agitacije, što se dajo predvidjeti, jer je novi župnik, predastni g. Vinko Zamlić rodoin iz Kastva, razvikani Hrvat i dan danas najprefriganiji i najinteligentniji i najpodarotniji za stranku. Za šas nepoznan baš točno odnošajah ove obćine, zato bih želio imati prilike, da ih pobliže proučim a u tu svrhu bilo bi mi dovoljno vrijeme upotrebljeno u Lovranu ili možda još manje. Čienim da neće uzmanjkat razloga, da mo se tamo odšaljje, kad voć nobi postajao u tom što nije ona obćina predložila računna u smislu okružnice od 8. lipnja 1879 br. 3002, a moje će biti da mi kotarski kapetan u tom pogledu pruži dostatan izliku.

Što se tiče Lovrana to mi je reči da hrvatska stranka nije ovdje još dosta jaka, nu mogla bi postati, kad se nobi indirektno podupiralo talijanski element stanujući na obalah čija ljubav treba si pribaviti; s toga sam i nastario proračun za Lovran na način da budu brodivlastnici i trgovacki kapetani oslobodjeni plaćanja obćinskih prirezah, a s drugo strane oborotno sam siljako pristojbami koje šogavo upotrebljeno zajamčuju sjogurno postignuće svrhe, naimo da budu seljaci na milost i nemilost prodani u ruke stanovnikom obale i prisiljeni uticati so ovim za zajmove, da se oduze namonutnim terotom.

Preporučam dakle predlog da bude odaslan u onu obćinu Marjanović kao pomoćnik Juntin, da se omergieno dovrši proračun, i da se postigne odstranjenje sadnjog bilježenika, intriganta i prodano dnše Sterku i drugovom. Marjanović rodoin i osjećaji Staven, premda nepamirljiv neprijatelj agitatorne stranke ipak neće dati povoda da probudi nepovjorenje u hrvatskoj stranci; radin, inteligentan i točan u izvršavanju nalogah, nu na u stanju da zamisli sam kakvu lođu inicijative, postali će pod mojim ravnanjem, a da njemu ili drugomu napada u oči, prikladnim i shodnim orudjem; jer so nadam da će biti prepunštan mojom neposrednomu nadziranju, čim će dobiti priliku da uznogom, bez da tko opazi, i u onoj obćini pratiti djelovanje i razvikat slavensko stranke. Polnevi na taj način cilj u kotaru Volovskom, nadziranje u ostalih kotarih biti će laliko, po predložonim juntinim odaslanicah računovodstva, kojom institucijom, ako se i nobi drugo polučilo, zapriečilo bi se Hrvatom upotrebi obćinsko dohodke u svrhu stranke, a tim bi se voć mnogo zadobilo.

Predobro je poznat značaj «Slavni», poblepjan je za nedopuštenim obćinom i u isto vreme širt. Lisimo ih sredstavah, kojim postizavaju obćinski novac; tad je slavenska stranka u Istri u kratko vreme dezorganizirana jer Slavenci će vrlo teško i ako za koje doba

to ipak ne za dugo privoliti na doprinasanje vlasnih novćanih sredstavah, koja su noobhodno potrebna da se agitacija uzdrži i uznapreduje.

I tako budi!
Izvinite me ako sam se, postav od posljednjih dvaju godinah bezdušnim usadio i ja jednoin čitati se čovjekom i patriotom, i tom prilikom učiniti Vas žrtvom tog budjenja, prisiliv Vas čitati moje pogriješno pisanje a preko svega umoliti vas da o tom obavješite gospoda od Junte, koja izvolite a moje ime pozdraviti.

A u znak izpričanja izvolite primiti Vi i obitelj Vašu najsrdačniji pozdrav moje i Tappierovo obitajli kao što od Vašeg najpokornijeg Čudera.

Kastav 22. Veljače 1880.

VITEZIĆEVA interpelacija.

Buduć je stvar, o kojoj pišemo, životnoga zamašaja po nas Hrvate u Istri uvjereni smo, da će nam naši čitatelji oprostiti, ako se pobliže o tom predmetu zabavimo.

Više puta se čuje od protivne nam strane, da se je molilo za Cudera nek bi ostao u Kastvu. Svatko će znati, da je jedino u tom vlastno «obćinsko zastupstvo» pa da vidimo u kratko, što je zastupstvo radilo. Opetujemo ono što je već natiskano u broju 23 od godine 1879.:

«Narod je uvidjao sve veće, da taj činovnik za njega nije Nezadovoljstvo bilo je sve veće a povećalo se onda (19. augusta 1879) kad je sl. zem. odbor pozvao obć. glavarstvo, da nerazpisujuć službah obćinske činovnike — i g. Cudera — potvrdi. To je dalo povoda, da su njeki zastupnici kod neposredno slijedeće sjednice dne 3. septembra 1879 podastri pismen predlog, da se službe raspisu i da se Cuder odpusti. Tomu predlogu nije se dopustilo na dnevni red, a nije dopustio c. k. kotarski kapetan nenavdeši nikakva razloga nego da nespada na dnevni red, premda je dopustio mnogo drugih predmetah, među ostalimi o geometri, kojih u programu sjednice nije bilo zabilježeno, i premda ima on uslied § 91 obć. reda obćinskim sjednicam samo prisustvovati i u svako doba govoriti. Odložilo se na drugu sjednicu. Na sjednici 20. oktobra 1879 nisu zastupnici htjeli viećati (i to su zaključili jednoglasno), dok se g. Cuder neodstrani iz viećnice.

Sl. kotarske oblasti odaslanik nepoznavajući jezika, kojim se u sjednicah govori stala Cudera braniti — i to kao povjerenika sl. zemaljskoga odbora (premda, kao što je poznato, nije bio nego obćinski likvidator). Sjednica od žandarah strážena bi razpuštena, jer nisu zastupnici u prisustvu svega priučenoga činovnika Cudera, o kom se je imalo govoriti, htjeli viećati. Jeli tu sblja buke bilo, tko je tomu kriv? Narod doista svjestan, mirno se razišao.

Kod sjednice 25. oktobra 1879 i opet nehtjedose zastupnici viećati dok Cuder, koji je s g. kotarskim kapetanom pod rukom u dvoranu uljezao, neizide.

G. kapetan Cudera branio, dapače čitao dekret, kojim bi g. Cuder imenovan prijekakvim juntinim odaslanikom za prijašnjega zastupstva. Zastupstvo jednoglasno nije htjelo popustiti, posledica bijaše, da je u decembru 1879 isto muzevno zastupstvo razpušteno. Kod novih izborah narod izabere opet svoje stare zastupnike izuzev trojicu, koji su se dali uplupati od Cudera. Vidite, kako je obćina molila za Cudera!

Interpelacija, koju danas donasamo, uzbudila je pažnju i izvan granicah naše pokrajine.

Donasamo ovdje prevod članka priobćenoga dne 24. marča 1881 u broju 82. u Beču izlazeće njemačke

velike novine „Tribüne“ pod naslovom: *Jednu interpelaciju Dru. Vitezića:*
 „Istarska junta pronasla je za shodno, da sekvestrira jednu obćinu. U koliko je taj slučaj podkriepjen obćinskim redom, nedaje povoda kakvoj javnoj razpravi. Nu politički odnošaji bivaju sve to više sumljiviji u naših primorskih zemljah te ako želimo razjasniti napomenutu sekvestraciju, to činimo iz razloga, jer sačinjava člen u nizu karakterističnih momenatah, koji još za dobu svraćaju pozornost Austrije na stanje uprave g. baruna de Pretisa. Neće se moći nitko potuziti, da se nije moglo stati na put agitaciji, dok je bilo vremena. Talijanski elemenat u svojem napredku na adrijskih obalah nalazi samo jedan element, koji mu se je kadar oprieti, a taj su Slaveni, odakle logično sledi, da je ili otvoreni ili potajni neprijatelj Austrije onaj, koji Slaveni u naših južnih predielih odnaruđuje, dočim s druge strane talijanska četeći element glavno nastoje, otresti se Slovenacah i Hrvatoh kao glavne zapreke njihovom narodnom razprostiranju. Otduda tumače se prepirke u obćini, u školi, u uredu izmed Slavenah i Talijanah, samo nalazimo žalbobe mnoge austrijske vladine organe na strani Talijanah, odakle moramo zaključiti, da nije Austrija u istinu još sa sobom složna, komu se jeziku ima na Adriji prijati iz državnih razlogah. Postupak pako talijanske propagande postaje svakim tjednom drzovitiji te iznaša na vidjelo stvarih, koji će Austriju smlesnom učiniti, ako se neodluči muzevuo latiti se posla.“

Ovo predpostaviv vratimo se gori napomenutoj sekvestraciji mjesne obćine Kastav. Obćinsko zastupstvo bude razpušteno (pa možda je i skrivilo) a istarska junta pošalje u Kastav čovjeka, koji nebijase vješt jeziku stanovnikah (Hrvatoh), al zato pod Garibaldijom služio. Što da kažemo o takvoj junti? Skandal bje još veći, kad je taj individuum iz Kastva formalno predlagao junti, kako da se potlači slavenski element, i onda kad se je saznalo za tu korespondencu. Junta je pako naprotiv dala tomu individuu još remuneraciju od 200 for. te ga preporučila obćini. Ova s'goda, s koje se je sgrazati, dala je povoda gospodi Dru. Viteziću i drugovom da interpeliraju gosp. ministra predsjednika. *Sada sledi interpelaciju, koju mi na prvom mestu današnjega lista probacujemo, a nakon nje čita se u tom članku nadalje:*

Ova interpelacija izazove „Deutsche Zeitung“ (njemačku u Beču izlazuću novinu) te je na grubijanski način napala na interpelanta, koje grubijanštine imale bi steći priznanstva tim više, što je izdavatelj te novine sam zastupnik na car. vieću te mora imati osobiti pojam o časti državnoga poslanika. G. Dr. Vitezić bje prinukao iridentarskim pomagaćem sledjećimi na nas upravljanimi riedeci odgovoriti.“

Stovani uredniče!
 Večernji list novinah „Deutsche Zeitung“ od prošloga četvrtka donasla članak sa napisom „Interpelacije — Denuncijacije“.

U ovom se članku, čiji sam sadržaj stopram jučer saznao, jer moram pripoznati, da me one novine jako malo interesiraju, predbacuje meni, da sam ja u mojoj interpelaciji od 14. t. mj. o tiskopisu tiskanom u Milanu izrekao njeke denuncijacije proti istarskoj junti.

Prepuštam sudu svakoga razboritoga čitatelja, dali je u javnoj sjednici parlamenta potaknuta razprava o tiskopisu, u kojem je naznačen plan formalnoga rata, da se izkorioni jedno pleme, komu imam i ja čast pripadati, dali su nadalje moje na isto tako svečani način izražene tvrdnje, da je uzročnik onoga pisma od istarske junte bio narinut

kastavskoj obćini usuprot njezinom protivljenju; da je isti individuum zloporabio svoju službenu vlast, da se postigne označeni i odurni cilj, te da je uz sve to junta pronasla za dobro, nesamo ga preporučiti kastavskoj obćini, da ga nadalje zadrži nego mu i priznanjem njegovih usluhah podieliti remuneraciju od 200 for. — jeli je sve to denuncijacije?

Ja scienim pako, da ima iz cielog članka vireća tendencija, krivnju na političke organe svaliti, nješto denuncijacije na sebi.

Što se tiče ovoga kao što i tvrdnje, da je junta na molbu obćinskoga kastavskoga zastupstva i kotarske oblasti na Voloskom suspendiranoga u službi pustila, razjasniti će debata ob odgovoru na interpelaciju, kojoj nemože se predusrieti.

Obćini kastavskoj narinuti čovjek nije bio dobro primljen stoga, što je bio službeni odaslanik te što nije bio Slaven, nego samo stoga, što je, kao što glase protesti, prije pod Garibaldijom služio te stoga, jer nije poznavao za obavljanje njemu naloženih posalah neobhodno potražitoga hrvatskoga jezika.

U interpelaciji nisam ja junta obiedio s irendentizma; ako je jako pisatelj članka, o kojem govorim, to deducirao, njegov je onda posao, da i obrazloži. Teška i neodgovorna je pak oziedla, ako se slavenskoj stranci podniče namisao toboz da su svi istarski Talijani izdajice i potajni irendentiste.“

Beč 22. marča 1881.

Dr. DINKO VITEZIĆ v. r. zastupnik na car. vieću.

Ovako piše bečka novina. Mi sa naše strane preporučamo gornje pismo i dopisniku jedne talijanske novine u Trstu, da ga dobro pročita, jer nas i tamo obiedjaju, da smo denuncijanti. Radi se o najsvetijih stvarih, radi se skoro o našem obstanku, pa da prekrstimo ruke!? Onda jedva moglo bi se reći: niste vriedni, da živite, kad takovih životnih pitanjah nebranite. Čujemo, da je u toj stvari ovedena sudbena iztraga mu neznamo još za rezultat.

Prostor lista nedozvoljava nam, da se danas još dalje ovim predmetom bavimo, pred nami leži pismo a narode, ti ga čitaj i opet čitaj!

Alexander II. Nikolajević.

Možni ruski car Alexander II. umro je u Petrogradu dne 13. marča 1881. Ruke ubojničke uništise njegov dragocjeni život. Veliki državnik englezki izreče sledjećega dana u parlamentu ove znamenite rieči: „Alexander II. bijase najdobrotvorniji medju svimi vladari, koji su ikada bili na ruskom prestolju. Grozno umorstvo kojega životvo padae taj vladar, uvredilo je čuštvo ciele Europe.“

U nedjelu 13. marča obdržavao je car para lu nad stražom, od koje su ga odvraćali, te se je kasnije uvijek praćen uputio u palaču velike knjeginjice Katarine, gdje je ručao i ostao malo vremena. U 1½ ure pošlje podne ostavi palaču uputiv se putem preko kanala u svoje dvorove. Kad je dospio po prilici do sredine zida, kojim je obzidan perivoj carske palače, nastla silan prasak od praskavice (bombe), koja oštetie careve kočije. Car će izaći odmah iz kočije. Jedan oficir priskoči i zapita cara, dali je ranjen. Car mu mirno odvrati: „Bogu hvala, nisam ranjen, neplaši se, moram se ogledati za ranjenimi“. Više vojnikah carske pratnje i više gradjanskih osobah, koje su se slučajno na mjestu desile, ranjeno je tom prvom eksplozijom. Car naloži, da se posveti svja briga ranjenim

Kozakom. Medjutim uhvatila je pratnja jednoga zlikovca, car mu se mimo približi, te zapovjedi da ga odvedu u zatvor. Car je bio zatim samo nekoliko puta koraknuo, kad mu drugi jedan mladić baci pred noge praskavicu, koja se uz silan prasak razprsnu. Koji su bili u blizini, popadali su na tlo, a i prozori kućah ležćih na drugoj strani kanala, razleteli su se na komade. Praskak se je čuo u čitavom Petrogradu. Kad se je dim razišao, lezao je na tih car ogreznuv u krvi a oko njega više ranjenikah. I zločinca bijaše udarac bacio na tlo, nu diže se mahom. Sviet ga obkoli te bi ga bio razderao, da nije priskočila policija. Cara teška ranjena i onesviešćena odvezeše nakon 20 minutih u palaču. Kad su ga svukli, vidjese istom, kako je grozno ranjen. Doljni dio tiela i noge bijahu razmravarene, htjedose mu amputirati noge ali prije izdahnu svoj duh. Zlikovcu ima 21. godinah, zove se Ruskov, bio je posljednje dvie godine djakom na rudarskoj akademiji u Petrogradu. Pripada tako zvanog sektu „nihilistah“.

Pučanstvo nije iz prvine vjerovalo, da je car tako teško ranjen, kad ga iznenada u 3 ure i 40 minutih obuze silna žalost: carska zastava na dvoru spusti se do polovice stiega u znak, da je car preminuo. Svi se otkriše i prekrstise zaleći nezaboravnoga cara.

Car je bio sahranjen u prisutnosti knezevah mnogih europskih dvorovah dana 27. pr. mjeseca. Ostala mu vječna uspomena! Alexander II. Nikolajević, car ruski, rođen je 29. aprila 1818. Majka njegova Alexandra Fedorovna, sestira pruskoga kralja Friderika IV. sama je odgajala Alexandra a otac njegov car Nikola vjezbao ga sam u kretajih i oruzju. Godine 1841 vjenčao se je s princessom Marijom, hčerju velikoga vojvode hesenskoga Ljudevita II. Poslje krimskoga rata i nakon smrti Nikole I. stupi god. 1855 na carski prestol. U toj sgodi je prisegao, da će ostati vjeran politici svoga oca, ter da će širiti moć i slavu Rusije, kako su to činili njegovi predstavnici Petar Veliki, Katarina, Alexander I. i njegov otec Nikola. U pameti je još svakomu izočeni rat, koji su Rusi poduzeli za slobodu balkanskih narodah te iz kojega rata su se povećale i postale samostalne tri države: Rumenijsa, Srbija i Crnogora, nastala je poluzavisna knezevina Bugarska, i autonomna pokrajina Rumelija.

Rusija oplakuje žalostna svoga velikičudnoga cara, al ima s druge strane pred sobom budućnost. S pouzdanjem gleda u sina pokojnoga cara, u Alexandra III, koji je 13. marča 1881 stupio pod težkimi okolnostimi na ruski prestol. Rođen je god. 1845. dakle u najboljoj muževnoj dobi. U budućce kazati ćemo nješto i o njemu.

DOPISI.

Dobili smo od g. učitelja *Boljunskoga* sledieće:

Dopisnik iz Boljunštine kaže u br. 4. „Nase Sloge“, da ja potčavam hrvatski u ovdješnjoj učioni. Tu viesti mi je kano službujućoj osobi ponjele izpraviti, jer bi se na nadležnom mjestu moglo to tako razumjeti, da ja nevršim viših nalogah.

Kod e. k. kot. sk. Vieća u Pazinu reklo mi se, da po propisu mora da bude iz početka učevni jezik hrvatski, tekom obuke neka isti sve većma i većma ustupa mjesto talijanskomu, dok napokon talijanski jezik nepostane učevnim, pridržav hrvatski jezik kao predmet. Drugom sgodom reklo mi se, da se djecu nekih takodjer talijanski govorećih obiteljih može oprostiti obuke u hrvatskom jeziku, pošto se isti sma-

tra samo sredstvom, da se pak talijanski nauči.

Ja se kano službenik po mogućnosti i obzirom na te odluke. Nu priznat mi je, da sam prisiljen i u najvišem odielu služiti se hrvatskim jezikom, jer me inače djeca razumjela nebi.

Drugi mene i škole teućih se u rečenom dopisu navedenih činjenicah nemogu pobiti.

U Beljunu dno 25. voljače 1881.

Josip Vlah, privr. učitelj.

Iz ovoga priposlana razabiremo, da se hrvatski jezik ima izišnuti te učiniti mjesto talijanskomu. *Hrvatska djeca imaju se dable sistematičko potalijančiti.* Ovo je nalog od e. k. kotarskoga školskoga vieća odnosno upravitelja kaptanata g. Jettmara. Pa onda vele, da smo buntovnici, kad kažemo, da su nam oblasti neprijazne. Molimo i opet nasega zastupnika na carevinskom vieću, da pročita ove riedke te da učini shodne korake. Neznamo bili se razgnjevili li zaplakali nad ovom nepravdom, pazite da nebude časa prepuna!

Uredništvo.

Iz srednjeg Istra, u ožujku.

Neki dopisnik počeo je u „Independentu“ listu izlazećem u Trstu pod imenom G. — napadati na Zminjskog župnika Fr. Orlića mirzko nazivajuć ga „slegatato panslavista“!

Znade li pako hrdja, što će reći panslavista? Da toga nezna, uvjeri sam se iz njegovoga dopisa, te mu dovikujem: jezik za zube. Taj naslov služi župniku i njegovomu visokomu zvanju na čast, te sblja znači da ljubi svu svoju srodnu braću, te si s ovog razloga sleće obće stovauje ne samo kod Zminjskog puka, nego i kod svih. U cijih srceih bje hrvatska krv. Tomu dopisniku mora biti župnik trn u oku, kad svoje jade izkali proti njemu, pošto nije svoju narodnu čut prodao za zlicu leće. Koliko je meni poznat taj dopisnik G., potiče iz hrvatske porodice pridošlice s hrvatskog primorja, kamo se i on preseli tražeć svoju sreću, ali upoznavga hrvatski primorci pokazni mu put otkud je došav. Vrativ se u svoj zavičaj upotrebi svaku priliku, da se osveti hrvatskim primorcem rovujuć neprestanec potajno proti budjenju narodnog duha u Istri. Da u tom poslu bolje uspije, sdruzi se s ljutimi neprijateljij hrvatskoga roda, te da može prostovoljno pazariti s kmetom uzajmi kod ovih pričuću svotu novacah po 4 i po 5% koje je novce pako posudijvao kmetom na dobit sa 12 i 14 po sto a tim dobio kmeta u svoje šake. Ovo je izkušan način kako se može hrvatski puk u Istri izroditi te mu priečiti svaki daljni rad na narodnom polju. Ovaj pazar ide nu donekle dobro za rukom. Ali žao po kmeta. Bolji kmeti, koji su bez njegovog novca kod svojega gospodarstva prije dobro živeli, njegovimi novci su si takove težke lance oko vrata postavili, da su za bivše nerodice vina kroz 6 prošalih godinah nemogav smagati debelih kamatah dospieli na rub propasti, te sad operušani do zla Boga proklinju čas, kad su se di li zamamiti njegovim novcem.

Pošto si je ovakvim pazurenjem napunio svoj tobolac, napeo je sad sve svoje sile, da ga ulovi u svoju mrežu, nalazue mu pod pretjnom, da mora pri budućem izboru birati obćinske zastupnike po njegovom kalupu, same izrodice i protivniko rodu hrvatskomu.

Što sad radi, neradi sam po svojoj praznoj glavi, nego po naputku drugih koji se nadaju da će njegovim nastojanjem nadvladati te u tom slučaju udušiti svaku klicu hrvatskog probudjenja. Boječ se pako on, da bi mu se mogli računati pokvariti, s toga scienimo, počeo još za dobe na župnika

koji niti nesanja o izboru, napadati manjerom da se u slučaju, da bi propala njegova stranka, može opravdati kod svojih izvanjskih prijateljah, da je svoju dužnost izvršio; kad bi pak pobjedio, da uzmogne sebi svaku hvalu pripisati te svietlu kazati: „Evo što se može učiniti u Zminju tuđinji noveli, dobro se živi, bogastvo se sakuplja, knela se operuša, njemu se zapoveda te se njega po volji lađi.

Što se tice budućega izbora u Zminju, opominjamo Zminjce, nek se nedaju zavadjati, svaki neka stupi na branik svojih prava, te po svojoj svicsti bira ljude, koji ljube svoj narod, i svoj jezik. Što budete izabrali, to ćete imati, kako si posteljate, tako ćete i počivati, tko si draćom selje, taj će na draći ležati te nad draćom jaukati i plakati od svojih ranah, a nitko se neće naći, tko da mu se smilje!

Pomози se čovjēće! ako želiš, da ti Bog pomogne!

Pogled po svietu.

U Trstu 31. ožujka 1881.

U našem se car. vieću još uvijek razpravlja zakon o zemljariji i kućarini. Tom se prigodom i opet porazlikovala ustavovierna stranka, jer su mnogi ljevičari u toj stvari glasovali sa desničarima. Al je i ministarstvo imalo dosta nuke, da uzdrži u slozi svoju stranku, jer su neke pokrajine dosad plaćale mnogo manje, nego li će to morati odsada, pak se ljudi dakako nisu rado dali na tu promjenu. Zakon o školanju, o kojem smo govorili u predposljednjem broju, bio je prihvaćen u zastupničkoj viećnici, nu odvzren u tako zvanoj gospodskoj ili velikaškoj. Nada je ipak, da će se najzad i ona skloniti na prihvat nu, kad joj se opet povrti. Novi su ministri veoma okretni u govoru i radu, tako da im ljevičari neznadu već inako dodijati, neg osobim na njih napadanjem, a naime Dunajevski im je najveći tron u oku. Odskora se opet govorilo o odstupu to Taaffeja to Haymerla, nu odmah se doznalo, da jedan i drugi stoje kreće nego ikada. Našemu carev. vieću zamiera sav sviet, što je jedini od svih svjetskih parlamenatah, koji nije po običaju izrazio svojega saznanja prigodom smrti cara Aleksandra, akoprem naša država živi s Rusijom u dobrom susjedskom sporazumenju. Tom da su krivi naši Poljaci, kojim da se i na taj način uzhtjelo izkalki svoje srdce nad Rusijom, bez koje neće ipak nikad postignuti što žele, pak bi bilo mnogo pametnije, da joj se poput Francezali prikupljiju nego li zamiraju. Na svaki način bilo bi im promisliti, da nezastupaju samo sebe, nego cijelu državu. I Magjari su učinili istu demonstraciju, ali Magjari neimadu se od Rusije čemu nalati.

Još se neprestano po svih Novinah piše i govori najviše o Petrogradskom događaju, o kojem nas list izvješćuje naše čitatelje na drugom mjestu. Onaj se događaj najjače kosnuo njemačkog carstva, jer sad stropim vide Niemci i starac Vilim, njihov car, kokva su prijatelja izgubili u pokojnom Aleksandru. Zato nije vjerovati kako se trse, da si osiguraju prijateljstvo novog cara, pak negovore o drugom, nego o njegovoj naklonosti naprama Njemačkoj i o njihovom savezu s Rusijom. Nego onaj je događaj teško zabrinuo i sve ostale vlade i vladare, pa kao da se već sad dogovaraju, kako će zajedničkim silami stati na put bezbožnjačkoj prevratnoj stranki, što se razplodila po svoj Europi, pak već u i samoj Engleskoj pokuša svoju moć. Nekoji vele, da bi naime Svajcarska mogla skupo platiti ta prevratnička zločinstva, jer se baš

tamo bezbrizno jate i dogovaraju. U ostalom još se nikako neznaju, kakvu će politiku nastupiti Aleksandar III. ni u vanjskih ni u nutarnjih poslovih. Dosad bi reć, da naginje više na samovolju, nego li na slobodu. Nu sva je nada, da će se poslje ove prve zabune raztriezniti, pa da će i on uvesti slobodu u svojoj ogromnoj državi, a naime u svojih slavenskih pokrajinah, gdje se na europsku živi, te početi uprav s Poljskom. Aleksandar III. da će se kruniti u septembru 'mjesecu, a Papa da će mu poslati na krunitbu jednog kardinala. Greko-turska stvar da će se naravnati, jer se sad Turska mnogo popustljivija; ali mi toga nevjerkujemo, jer su se Grei preveć ratu pripravili. Rumunjske knezevine neima više. Rumunjska proglasila se kraljevstvom; njezin knez nosi sad ime Karla I. kralja rumunjskoga. Toj napasti teško da će moći odoljeti ni knezovi srbski i Bugarski. Arbanasi da su sakupili oko Prizrenda 35000 svoje vojske. Sultan da nije dozvolio Vagoridesu, knezu južne Bugarske, ni da ide na carev pogreb u Petrograd. U Franceskoj su Komunardi dne 18. ožujka slavili godišnjicu svoje zloglasne vlade. Knez Bismark doživio je, čemu se nebi bio nadno, da se naime velikom većinom od državnog vieća odbaču njegovi najmiliji predlozi. U Italiji bave se sad promjenom izbornog reda. Srbska je skupština prihvatila željeznički ugovor, što joj ga preporučila Austrija. Englezi se mire s Boerici u Africi, a u Aziji da su naučili oslaviti Kandahar, a i car Aleksander III. da je zapavjedio tomo generalu Skobeljevu, neka neide napred, jer je rad živiti u miru s Englezi. Dakle mir na sve svieta strane.

Različite viesti.

Njegova Visost nadvojvoda Karl Ljudevitić, brat našega cara i kralja, zastupno je austrijanski dvor kod pogroba Aleksandra II. cara ruskoga. Njegovo Vel. naš car i kralj zapovjedio je, da u znak prijateljstva prema pokojnomu raskomu caru naš ulanski regiment broj 11. zadrži za vjerna vremena imo Aleksandra II. a 61. pješnički regiment da nosi odsada imo Aleksandra III.

Slavjanska Citaonica u Trstu. priredila je 20. pr. mjeseca maleni koncert u svojih prostorijah. Program bijaše sljedeći: 1) D. Janko. Silni bogovi; zbor. — 2) Proh: Planinski rog; za citaru s lukom priredio Blumacher; gg. Glaser i Hofbauer — 3) J. Stritar: Izgubljeni sin; deklamacija, gđijca E. Hakel. — 4) Verdi: „Traviata“; glasovir, guslo, orgulje; gđijca Schilbah, gg. Dragatin i Pakić. — 5) Stovs: Na straži; zbor s hariton — solom. — 6) Cuntani: „Sponin na Ems“; Solo na citari, g. Hofbauer. — 7) A. Tovačovski: Bože živi; zbor. — Prostorije bijahu dubokom puni, občinstvo sa preko njura pokazava zadovoljnu, kod svake točke buran pjesak. Spomenuti nam je još, da su svi, koji su sudjelovali, diletanti. Čuli se još više pitah!

Kazalište izgorilo. Talijansko kazalište u Niri (južna Francuzka) posvema je izgorilo dne 24. pr. mjeseca, Vatra nastala je usljed eksplozije plina (gasa) i to u vrijeme, kad je već počela predstava (opera). Strašan natež zavijadno je, zatvorili pipac te nastala tama. Koji su bili u parteru mogohu se spasiti, nu tako koji su bili u lozah i galeriji. Vatra obuhvatila je na jednom cijelu kuću, te je sve do zidnih izgorilo. Izgorelo već preko 100 mrtvih izpod rusevinah, cijel grad je u žalosti. Glasovita pjevačica Bianca Donadio bila je već u kostimu, ali je ipak sretno utekla. Banist Coltoni ostade mrtav. Sakupljaju se na sve strane dobrovoljni prinosi za postradale.

Pismo Cuderovo. Sve više stranah nas pitaju, kakovu svrhu ima iztraga, koja se je pavela glede toga pisma. Poznatu je, da je ono pismo istinito, te priznaje i junta i Sussa, a za nas je to glavena stvar. Kako je to pismo na javu došlo, to neznamo, a i to je za nas od vrlo važnosti, dali ga je Petar ili Pavla priobio. Javljamo, da je osim više Kastavaca, što su saslušani na Voloskom, saslušani na

rekviziciju tršćanskog tribunala i njeki gospodin u Pragu. —

Interpolacija Dra. Tonklija, Dn. Vitezića, Naberjoga i drugova, zastupnikah na car. vieću na njegov. preuzr. upravitelja ministarstva pravde dne 15. marča 1881. Firma Milešić i Dolence u Trstu podmiela je kod ovdšnjega trgovačkoga suda njembenu tužbu sastavljenu na slavenskom jeziku. Prvi sud odbio je tu tužbu tobož da nije sastavljena u jeziku onoga suda. Uvelik utoka prizivno sudisto u Trstu dignulo je prvu odluku te naložilo trgovačkomu sudu da rieči tužbu. Predsjednik prizivnoga sudista sistirao je espediciju odluku istoga suda oslanjajući se na §. 172 carske patente od god. 1853 N. br. 31 te istu odluku pšedložio vrhovnomu sudu u Beču. Ovo je sudisto potvrdilo odluku prvoga suda, kojim se tužba odbija. Ova odluka vrhovnoga suda daln je povoda dobro obrazloženoj interpolaciji na ministra pravde. Prostor lista nam priobdi, da nemožemo cijelo interpolacije priobiti. Ovdjo suuo konac:

„Obzirom na to, da je ova odluka e. k. vrhovnoga suda kadra izazvati voliko i osnovano uznemirenje cijeloga slavenskoga pučanstva u Primorju to ga u njegovoj patriotičnoj duši pomutiti, buduć mora u vraćanju spisah, koji su pisani slavenskim jezikom, nazrieti pritisak, da svoje sudbeno spiseo dade sastaviti njemunjski ili talijanski, u čemu opet leži namjera germaniziranja ili talijančovanja državi nustrajšvom vjernošću odanoga slavenskoga naroda u Primorju;

„Obzirom, da je dužnost visoke vlade, da štiti i slavenski narod u Primorju što se tiče poraba njegovoga jezika kod e. k. sudova, pravo koje mu je ustavom zajamčeno — uslobodjaju se potpisani postaviti sljedeću pitanje na ministra pravde:

1) Jeli je visokoj vladi poznata odluka vrhovnoga suda od 11. januara 1881 br. 2?

2) Kako misli vis. vlada neograničenu porabu slav. jezika u Primorju kod e. k. sudovah osjognrati i izvesti? —

Za potresom postradale Zagrebčane.

Članovi „Citaonice“ u Lovranu f. 6, N. N. u Lovranu f. 1, M. Skočanić u lki f. 1, A. P. u Poljanah f. 1. U Lovranu: Jure Zupar f. 2, Vervega f. 2, V. Ferrari nv. 40, F. Turčić nv. 50, F. Bassan nv. 40, J. Franjul nv. 40, A. Franjul nv. 20, M. G. nv. 60, J. Calochira nv. 30, M. Laginja f. 1. Mn. g. Antun Spincić f. 5, Mn. g. Vinko Zamlčić f. 2, Mate Blagar obć. zastupnik u Veprincu nv. 50, Ivan Pošić obć. savjetnik u Veprincu nv. 50. U Kastvu: Mn. g. Ernest Jelensić nv. 50, Ljudev. Jelensić obć. savjetnik f. 1, Čučančić obć. savjetnik nv. 50, Josip Brozović, postar nv. 50, Antun Jelensić, postolar nv. 50, Jakov Jurina nv. 60, Ivan Jurinčić, postolar nv. 50, Josip Bacić obć. zastupnik nv. 50, Ivan Srdić obć. savjetnik nv. 50. Ukupno 29 f. 90 nv. Njekoji Veprinčani f. 1 25 nv. Ova svota odposlana je od Kastavskoga odbora direktno u Zagreb.

LISTINOCA

Gosp. A. P. — Z. — Okolnosti su takve, da nemožemo sada ni spomenuti, uzroke čete u svoje vrijeme doznati. Gosp. N. S. — B. — Što nam u listu pišete učiniti, u koliko nam bude presloratiskati čeme bar svaki drugi put nješto. Da ste nam zdravo! Gosp. Volfo M. u Cabru: Primismo.

U tiskari H. Lustera u Senju izdao sam ovih danah u vlastitom trošku III. kiticu

SMEŠICAH

Ciena je knjižici 10 nov. — poštom 2 nov. više. Naručbine prima izdavatelj sam.

U Brlogu, 3. veljače 1881.

Nikola Šmatović.

Br. 64. Natječaj.

Na redovitoj dvorazrednoj mjesovitoj učioni u Lovranu je za popuniti mjesto jedne učiteljice IIIe vrsti.

Sa ovim mjestom su skopćani dohodi ustanovljeni zemaljskim zakonom 3. novembra 1874 i 10. decembra 1878.

Natjecateljice za ovo mjesto, (za koje) se zahtjeva i poznavanje talijanskoga jezika, imaju predložiti putem svojih vlasti odnosno ravno ovamo u 14 danah odkad bude ovaj natječaj nvršćen za prvi put u „Osservatore Triestino“ molbenice redovito dokumentirane.

C. K. Kotarsko skolsko vieće. Voloska 12. januara 1881.

Tčk Novacah polag Borse u Trstu od 16.—31. Marča 1881.

Dno	Carakati (cednji)	Naplovi	Uro ster.	Prđ sre- bro (aglo)	Dno	Carakati (cednji)	Naplovi	Uro ster.	Prđ sre- bro (aglo)
16	5.52	9.31	—	—	24	5.52	9.29	11.60	—
17	5.52	9.32	11.73	—	25	—	—	—	—
18	5.52	9.32	11.73	—	26	5.51	9.28	—	—
19	—	—	—	—	27	—	—	—	—
20	—	—	—	—	28	5.51	9.27	—	—
21	5.53	9.32	—	—	—	—	—	—	—
22	5.53	9.32	—	—	—	—	—	—	—
23	5.53	9.31	11.73	—	—	—	—	—	—

Pogled tršćanskoga tržišća. dne 31. Marča 1881.

	OD	DO
	For. in.	For. in.
Voak primorski i ugarski za 100 kg	—	—
Kafa Borolik	—	—
S Romfigo	68	78
Illo polag vrsti	50	73
Cukar austrijski	32	30
tušoni	30	32 73
Crivje trave buhačo (Grisantemo)	123	190
Narančo skrinjica	2	25
Karubo puljzko za 100 kg	8	—
lorantinsko	10	—
dalmatinsko	8	—
Smokro Kalamata	10	—
poljzko	12	14
Liman austrijski	12	4 75
Badonki IIII mondule pulj. za 100 kg	86	93
dalmatinsko	84	86
Lešnjak	29	30
Šitro	13	22 50
Pčonica ruska	12	25 50
ugaraka	12	12 50
galnaka	10	75
Kukuruz (turkinja) ruski ugarski	7	—
Haž	6	7 25
Jošan	9	25 10
Zob ugarska	7	30
arbanaska	7	8
Pasulj (fabol), polag vrsti	10	12
Dob	—	—
Loča	14	14 30
Oriz talijanski	17	22 50
Englezi (Klajski)	14	16
Vunn bosanska	108	115
moravska	123	130
arbanaska	123	—
istaraka	—	—
Dasko koraško jolovico	47	90
slavonska	42	70
Grečo	102	12 50
bukovico	7	50 12
Ulja itali. nližo vrsti za 100 kg	39	40
u najboljo	53	63
u srednjio vrsti	—	—
dalmatinsko	38	40
istarako	36	39
Kameno uljo u bariljah u kesah	12	—
17 50	18	—
Koča strojeno naško	16	50 150
suho voljejo naško	—	—
ital. ist. i bos. za 100 kom.	70	100
janječo naško dalmatinsko	00	—
kozjo za 1 kg	05	75
rumono slano za 1 kg	00	60
suho	53	70
kozjo za 110 komadah, u srebro	28	35
Bakalar za 100 kg	20	21
Sardolo i baril	13	26
Vitriol modri za 100 kg	26	27
zeleni	—	—
Maalo	67	100
Lej dalmatinski i naški	32	40
Šalo	67	46
Mast (salo raztopljeno)	—	—
Slenina	63	62
Rakija otlihtar (100 litrah)	—	—
Galvici istarski za 100 kg	30	—
Raj naški	8	—
istaraki	9	—
Lišto od javoriko	12	14
Vinsko strgotino (Gripata) splih	31	48
Mod	28	—
Lumbar (jabučice od javoriko)	12	25 13
Pakal baril od 100 kg	3	75 9
Čunje (Strao) za 100 kg	2	18
Katram dalmat.	14	16